

Nr 489

Av herr Magnusson i Borås m. fl., om examenspremier för vissa studerande.

(Lika lydande med motion nr 408 i Första kammaren)

Det är naturligt att samhället årligen investerar betydande summor på den högre utbildningen. Man har därvid framför allt koncentrerat sig på investeringar i byggande och drift av de akademiska och därmed jämställda institutionerna. Däremot har de studerande själva i övervägande utsträckning bekostat finansieringen av sina studier.

Vad som framför allt har lockat ungdom till dessa högre studier har varit de goda utkomstmöjligheter som stått dem till buds efter avlagd examen. De försakelser som de studerande fått umgälla under några studieår har som regel kompensrats av en hög lön med goda arbetsvillkor när de kommit ut i förvärvslivet.

Under senare år har utvecklingen emellertid varit en annan. En inkomstutjämning har ägt rum i förhållande till övriga inkomstagare. Bl. a. har höga progressiva skatter i kombination med omfattande studieskulder, för vilka avdragsrätt ej föreligger, medfört att betydande grupper av akademiker ej fått en med andra grupper jämförbar del av den kraftigt höjda allmänna levnadsstandard till vars utveckling de själva bidragit. Under sådana förhållanden har man allmänt ansett det vara nödvändigt att förbättra akademikernas villkor. För oss har det varit naturligt att kräva skatterättvisa genom införande av avdragsrätt för studiekostnader vid beskattningen. Statsmakterna har emellertid hittills motsatt sig en sådan åtgärd och i stället sökt minska studieskuldssättningen genom införande av vissa avskrivningsregler för studielån och av behovsprövade naturstipendier. Då emellertid avskrivningen hänför sig till endast viss kategori av studielån och behovsprövningen i samband med stipendieringen är skönsmässig — den bygger nämligen på de studerandes föräldrars taxerade inkomst — innebär systemet betydande orättvisor. Dessutom har stipendieringen blott i ringa grad utgjort kompensation för den oförmånliga beskattningen och löneutvecklingen.

De behovsprövade naturstipendierna är således inte godtagbara från rättvisesynpunkt. En persons studiemöjligheter skall icke göras beroende av föräldrarnas inkomster. Ett sådant system bör därför omgående avskaffas. Denna bidragsform är från samhällets synpunkt även oekonomisk och

medför felinvesteringar i anslutning till studieavbrott. Om man vidhåller ett sådant system och utbygger det ytterligare, t. ex. i form av s. k. studielön, framtingas en rigorös studiekontroll som står i stark kontrast till den allmänt omfattade principen om studiernas frihet. De tendenser som hittills förmärkts att dirigera arbetskraften med hjälp av studiesociala åtgärder eller tjänsteplikt skulle dessutom förstärkas.

Ett direkt statligt studiestöd bör enligt vår mening vara så utformat, att det tar hänsyn till samhällets intresse att satsa på sådana åtgärder som kan leda till högre examinationsfrekvens och fler akademiker. Det bör också utformas så att det inte medför omfattande felinvesteringar för samhället, så att det inte medför en periodisk studiekontroll för den enskilde, så att det är generellt och så att det är enkelt och smidigt att administrera. För att alla dessa krav skall kunna uppfyllas förordar vi införande av ett studiestöd i form av examenspremier.

Examenspremiesystemet innebär, att den studerande efter avläggandet av akademisk primärexamen tilldelas en premie, som motsvarar kostnaderna för kost och logi under normal studietid enligt kursplanen för respektive examen. Denna premie utgår oavsett huruvida den studerande finansierar sina studier genom lån, föräldrabidrag, arbete eller eget kapital. Examenspremiens storlek baseras på garantilånenämndens beslut angående kostnader för kost och logi.

Berättigad att erhålla examenspremie skall vara varje akademiker som avlagt primärexamen (teol. kand., jur. kand., med. lic., fil. mag. eller fil. kand, civilingenjör, tandläkare, apotekare, civilekonom, gymnastikdirektör, veterinär, jägmästare, agronom och lantmästare). Även andra examina, respektive andra läroanstalter än som medtagits i uppräknningen ovan, exempelvis examina vid vissa läroanstalter för högre konstnärlig utbildning, skulle kunna ifrågakomma inom detta system efter särskild utredning och vunna erfarenheter.

Från regeln att examen skall ha avlagts för erhållande av premie föreslår vi emellertid, att dispens efter prövning skall kunna erhållas där studieavbrott är beroende av långvarig sjukdom eller eljest liknande skäl anses föreligga.

Kostnaderna för examenspremier om exempelvis 2 500 kronor per normalstudieår kan vid en genomsnittlig frekvens av 7 500 examina per år beräknas till följande belopp under närmaste femårsperiod, nämligen 15 milj. kronor, 32 milj. kronor, 51 milj. kronor, 70 milj. kronor och 75 milj. kronor.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta,

a) att studerande som avlagt primärexamen skall erhålla examenspremium i enlighet med vad i motionen anförts

med 2 500 kronor för varje år vartill normalstudietiden enligt kursplanen beräknas, dock att följande övergångs- och dispensbestämmelser skall gälla:

Under en övergångstid innan full normalstudietid förflutit, räknat från och med 1 juli 1963 och för varje examen för sig, utgår premie efter förhållandet mellan den efter den 1 juli 1963 förflutna studietiden och normalstudietiden. För denna beräkning uppdelas läsåret i fyra delperioder, omfattande respektive augusti-oktober, november-december, januari-mars samt april-juni. Påbörjad delperiod räknas som hel sådan.

Från regeln att examen skall ha avlagts för erhållande av premie kan, efter prövning, dispens erhållas, där studieavbrottet är beroende av långvarig sjukdom och eljest skäl anses föreligga;

b) att till *Examenspremier för studerande som avlagt primärexamen vid universitet, högskolor eller därmed jämförliga läroanstalter* anvisa för budgetåret 1963/64 ett förslagsanslag av 15 000 000 kronor;

c) att avslå Kungl. Maj:ts förslag under åttonde huvudtiteln angående Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter.

Stockholm den 26 januari 1963

Tage Magnusson
i Borås

Folke Björkman

Eva Karlsson
